
Kalousek: Kdybych stoupal v popularitě, vyděsil bych se, že dělám něco špatně

Kalousek: Kdybych stoupal v popularitě, vyděsil bych se, že dělám něco špatně

14.4.2012, Právo, Rozhovor, autor: Naďa Adamičková Jiří Vavroň

* Pane ministře financí, začněme horkou novinkou. Váš stranický kolega, ministr zdravotnictví Heger, přišel s nápadem zvýšit například poplatky u praktického lékaře z 30 na 50 korun. To po tom všem ohlášeném zdražování ještě zkoušíte, co lidé snesou?

Čelíme výzvě, které Evropa mnoho desítek let nečelila, a Evropa už není spolu s Amerikou tím nejproduktivnějším, nejkonkurenceschopnějším prostorem. Evidentně skončila doba, kdy už čtyřicet let evropské vlády přifukovaly životní úroveň své populace na úkor budoucích generací. Celá řada států začíná mít problémy se splácením svých závazků, tak vzniká krize důvěry na finančních trzích a s krizí důvěry na finančních trzích se začíná dlouhodobě ochlazovat ekonomika. Nemyslím si, že to řadu příštích let bude lepší.

* Co to má společného s poplatky?

Jinými slovy jsme v situaci, kdy na rozdíl od mnoha minulých let už nemůžeme počítat s růstem ekonomiky a nemůžeme počítat s meziročním přírůstkem rozpočtových prostředků. Dramaticky se nám zvyšují náklady zejména související se stárnutím populace, a to jak v penzijním systému, tak ve zdravotním systému, protože poslední léta bývají nejdražší. Řešení jsou dvě nebo tři. Buď to budeme ignorovat a budeme to financovat na dluh ještě pár let, pokud nám bude ještě někdo půjčovat, a pak se systémy zhroutnou a odskáče to ten nejchudší a nejslabší. Druhá možnost je, že péči, službu prostě omezíme. Nebo je tu varianta, která je zakletá ve větě Více osobní odpovědnosti a více osobní spoluúčasti, a můžeme si únosným sociálním způsobem všichni připlácet víc na zdravotní péči. Pak budeme mít všichni jistotu, že pro nás bude stejně kvalitní a stejně dostupná do posledních dnů našeho věku. Já jsem fanda této varianty, ale to předpokládá větší spoluúcast. Takže ano, já pana ministra zdravotnictví podporuju.

* Jakou chcete odpovědnost po starém člověku, na jehož zdraví se podepisuje právě věk?

Já jsem říkal více osobní odpovědnosti a více osobní spoluúčasti. Jsem přesvědčen, že je fér požádat o 20 korun větší spoluúcast, což jistě není neřešitelný problém. Zdravotní pojištění platíme všichni, někteří víc, někteří míň, a vyšší spoluúcast pro všechny ve svém důsledku chrání ty nejslabší.

* Ale přece dvacetikoruna pro důchodce je něco jiného než dvacetikoruna pro člověka s vysokými příjmy. To vám nepřijde nefér?

Pochopitelně také platím výrazně vyšší zdravotní pojištění a stále ještě chodím relativně málo k lékaři, i když už to také není žádná sláva. Jinými slovy je to o solidaritě zdravých s nemocnými. V našem zdravotnickém systému je obrovská míra solidarity zdravých s nemocnými, ale to neznamená, že nemocní by neměli mít žádnou spoluúcast. Já vím, že to není úplně nejpůlárnější zpráva. Já jenom říkám alternativám vy. Všechny další alternativy jsou, že to buď nebude dostupné, nebo to nebude pro všechny, a to mi připadá jako mnohem větší diskriminace. Zatím je to stále dostupné pro všechny.

* Lidé si ale řeknou, že teď je to padesátikoruna, pak to bude stovka. Tím se některým spolu s dalším růstem životních nákladů může zužovat možnost poslat děti na školu, koupit si tohle nebo tamhle to. S tím se těžko smiřuje.

Státní finanční politika nikdy nezajistí váš vlastní blahobyt. Ten si buď zajistíte, nebo nezajistíte svým výkonem. To tak prostě je. Státní finanční politika může skutečně sociálně potřebné uchránit a poskytnout jim veřejnou podporu za předpokladu, že parametry sociální potřebnosti se nebudou týkat poloviny populace. To musí být skutečně sociálně potřební. Ten zbytek si prostě svoji životní úroveň musí nastavit nebo se o ni musí postarat svým vlastním výkonem. Vláda mu to nezajistí. Vláda mu maximálně může naprosto neodpovědně přifukovat jeho životní úroveň na dluh s rizikem, že se kvůli tomu dluhu celá společnost dostane do dramatické situace. To je jediný způsob, ale je to způsob velmi neodpovědný, a my to dělat nechceme. Já říkám zcela poctivě, že důsledek všech konsolidačních opatření vlády je snížení reálných příjmů veškeré populace. Musí se to týkat skutečně všech. My jako TOP 09 jsme zcela otevřeně už před volbami říkali, že nevyklučujeme pokles životní úrovně, že naše léky budou bolet, ale slibujeme stabilitu, slibujeme, že nebudeme ztraceni.

* Když mluvíte o tom, co jste slibovali před volbami, tak rozhodně jste neslibovali zvyšování daní.

Jsem si dobře vědom toho, co jsme slibovali před volbami. V programovém prohlášení vlády jsme vycházeli z informací postupného ekonomického růstu. Pokud by se ekonomický růst po překonání hypoteční krize vyvíjel tak, jak bylo prognózováno v roce 2010, mohli jsme veškerá opatření zvládnout na výdajové straně škrtů a nemuseli jsme sahat na daně. My musíme počítat se stagnací, musíme počítat s tím, že víc peněz mít nebudeme, ale budeme nutně potřebovat vzhledem ke stárnutí populace víc peněz na důchody, víc peněz na zdravotní péči a musíme se s tím nějak vyrovnat. Pokud se s tím dokážeme vyrovnat tak, že 68 procent objemu opatření se odehraje na úsporách a pouze 32 procent se odehraje na zvýšení daní, tak to pokládám za fér.

* Neříkali jste ale náhodou ještě před časem, že další zvyšování DPH stejně jako snížení důchodů patří do tzv. krizového scénáře, s nímž jste počítali při zhruba čtyřprocentním propadu? Letos je sice růst nulový, pro příští rok předpokládá centrální banka 1,9 procenta, a přesto taháte lidem peníze z peněženky. To je fér?

Nefér by bylo naordinovat to na celou společnost stejně. Reálné důchody za posledních mnoho let rostly. Teď porostou nominálně a říkám zcela otevřeně: ano, reálně poklesnou při současném objemu prostředků nezbytných na důchody, protože důchodců prostě přibývá.

* Co vám na ty škrtky říká vaše třiaosmdesátiletá maminka?

Já jí to vysvětluju a ona to chápe. Snažím se, aby neměla horší životní úroveň než já. Máme dokonce v zákoně mezigenerační solidaritu. Není jen vyživovací povinnost dětí vůči rodičům či dětem, tady je také vyživovací povinnost ze zákona, kterou samozřejmě rodiče nevymáhají, protože v našem prostředí by jim bylo stydno, ale vymáhat by mohli.

* Nejsou ovšem všechny děti ministry, aby mohly pomáhat. Některé mají co dělat, aby uživily samy sebe.

Máte dvě možnosti. Buď jste vychovali pracovitě a slušné děti, a ty vám potom pomáhají, nebo jste neměli děti, protože jste nemohli, a pak už jste do nich nemuseli nic investovat, pak jste si našetřili na své stáří. Chápu, že jsou tam výjimky, na které mě může někdo upozornit, ale myslím, že obecně to takto platí.

* Přišli jste také se sedmiprocentní tzv. solidární přírůžkou, neboli se zvýšením daně pro příjmy nad sto tisíc korun. Neměla by být vyšší?

I když je to nesystémové, zcela mimo mé vnímání daňové spravedlnosti, tak si myslím, že v této chvíli je to důležité. Právě kvůli solidaritě. V zásadě všechna opatření, která jsme kladli na stůl, mají dvě patra. V tom prvním patře jsou opatření, která svým objemem jsou natolik významná, že bez nich to nemá cenu. To se týká DPH, důchodů a úspor ve státní správě. Pak jsou opatření, která fiskálně možná nejsou až tak významná a lze si bez nich konsolidaci představit, nicméně jsou nesmírně důležitá z hlediska sociální soudržnosti. Jestliže říkáme důchodcům – promiňte, je nám líto, ale současný valorizační mechanismus, současný valorizační tempo je neufinancovatelné, tak je na místě z hlediska společenské soudržnosti říct vysoko příjmovým: dovolte, vás požádali, tak jako žádáme důchodce o pochopení, že budete přispívat víc, než je daň z příjmu pro všechny. Budete přispívat jednak solidárním příspěvkem a jednak tím, že vám zrušíme strop u zdravotního pojištění. Snažil jsem se, aby to skutečně poctivě postihlo zhruba všechny stejně.

* To je přece mýtus, že to postihne všechny stejně. Dvacetikoruna za mléko pro důchodce je něco jiného než dvacetikoruna za mléko pro člověka s vysokým příjmem.

Člověk s vysokým příjmem díky těmto opatřením zaplatí daleko víc než dvacku za mléko. Proto říkám, že jsem se snažil, aby to postihlo všechny stejně. Vaše argumentace vychází z toho, že bychom měli opatření nastavit tak, aby vedla k většímu rovnostářství, abychom více respektovali rovnost žaludků a méně respektovali výkon. To jsme neudělali. My pokládáme současnou míru rovnostářství v České republice za mimořádně vysokou.

* Ve čtvrtek jste se sešel s částí odborářů. Ptát se, jestli se nebojíte jejich protestů, je asi zbytečné. Nebo ne?

Přišli protestovat proti těm zásadním opatřením, přes které ten vlak nejede. A také samozřejmě řekli, že pokud od nich vláda neustoupí, a to jsou zejména DPH a důchody, musíme počítat s protesty. To já na rozdíl od různých holešovských výzev a různých tiskových konferencí VV, které se už, doufám, nebudou opakovat, pokládám za naprosto férové stanovisko, protože vám to ten sociální partner řekne z očí do očí a řekne proč. To se i odehrálo. Protesty jsou legitimní projev v rámci demokratického systému.

* Řekl jste, že o některých jejich námětech jste ochoten diskutovat. O kterých?

Přišli s celou řadou námětů, například proti daňovým únikům, které po jisté odborné diskusi jsou zpracovatelné a aplikovatelné. Tam jsme našli mnoho styčných bodů. Ať už v boji proti daňovým únikům, nepřímých i přímých daní. Ministerstvo financí se v tom snaží být velmi aktivní. Koneckonců podařilo se mi prosadit nejen v tomto období, ale i v minulosti několik legislativních změn proti daňovým únikům a vážím si toho, že odbory tenkrát i teď to vždy podporovaly. A nevidím důvod, proč nemít odborech spojence proti daňovým únikům. Tam se můžeme dohodnout. Tam to pro mě je vítaný partner. Někde se dohodneme, někde se nedohodneme. Já rozumím tomu, že oni si představují, že konsolidace veřejných rozpočtů by neměla dopadnout na lidi. A já jim neustále opakuji, že veřejné rozpočty nedisponují jinými

penězi než penězi lidí. Ministr financí v tom zvláštním tanci, který tančí, tak jako všichni ministři financí Evropské unie, nedělá nic jiného než přerozděluje peníze obyčejných lidí. A volání po spravedlnosti je v tom vždycky trochu relativní. Chcete-li někomu něco dát, musíte to někomu jinému sebrat. A ujišťuji vás, že obě dvě strany tohoto procesu to vnímají diametrálně odlišně. Takže já s oblibou říkám, že tady nejsem na spravedlnost, tu přenechávám Hospodinu. Já jsem tady na přerozdělování.

* Takže v rámci toho přerozdělování zdaníte i víno, což je unikum.

Netvrdím, že daň z vína, z hlediska fiskálního objemu, je zásadní věc. Tohle přesně je to opatření z nižších pater. To znamená, bez něj nezahyne fiskální konsolidace...

* Tak proč to zavádíte?

Protože jsem povinen předložit rovné a férové podmínky pro všechny. A jestliže jsou zdaňování domácí výrobci piva, tak neříkám najít důvod, proč nejsou zdaňování prodejci vína. Ve všech zemích, kde nejsou zatíženi daní, je dominantní domácí produkce. U nás je dominantní dovoz. U nás prostě nulovou sazbou spotřební daně z vína podporujeme především obchodníky, kteří dovážejí ten odporný hnus, který se prodává v krabicích. Opravdu nevím, proč bych tomu hnusu měl dávat přednost proti poctivým pivovarům. V případě vína se na domácím trhu dominantně vypije import a není to zdaňováno. Tak promiňte, s tím se ministr financí nemůže smířit.

* Stejně jako se zelenou naftou?

Zelená nafta je nesystémový krok. Je to velký prostor k daňovým únikům. Bylo to přechodné opatření do té doby, než budou přímé platby zemědělcům dorovnány na úroveň EU. To bude příští rok. Tohle období končí, není tedy žádný důvod, aby pokračovala zelená nafta.

* Už máte jasno, jak to bude se zápisným na vysokých školách?

Tohle je otázka financování vysokých škol jako autonomních jednotek. Já jsem mimořádný příznivec školného, které je doprovázeno systémem grantů a půjček na celé náklady na vzdělávání. To dává smysl. My jsme říkali, že zápisné jako přechodný nástroj jsme ochotni podpořit za předpokladu, že bude také novelizován zákon o vysokých školách a budou novelizována pravidla sociálního fondu. Teď existuje sociální fond, který umožňuje sociální stipendia a granty studentům. Ta pravidla jsou nastavena tak, že na to dosáhnou v podstatě jenom sirotci. To nedává žádný smysl. Jinými slovy, je možné se po přechodnou dobu dohodnout na zápisném s tím, že část tohoto zápisného půjde do toho stipendijního fondu a že se zmodernizují pravidla poskytování stipendií pro sociálně slabé a vyjimečně nadané studenty.

* Takže pokles platů ve školství to nezastaví?

To je příjem vysoké školy. To není příjem státního rozpočtu.

* Ve škrtech máte – zdá se – v koalici jasno. Máte ale jasno, co bude s koalici dál poté, co policie obvinila bývalé podřízené ministra Vondry kvůli kauze Promopro?

Respektuji presumpci nevinny a respektuji plnou politickou odpovědnost pana premiéra. Opravdu si nemyslím, že pan ministr Vondra si něco ukradl pro sebe. Ale nechal si pod zadkem rozkrást půlku rozpočtu. Jestli je toto kvalifikace pro pokračování jeho ministerské kariéry, pak si myslím, že vím, kde bychom mohli škrtat.

* Takže už nevoláte po Vondrově hlavě?

Myslím, že jsme se jasně vyjádřili už před rokem. Pan premiér tehdy trval na tom, že nám do toho nic není, že je to čistě odpovědnost ODS. Svým způsobem má pravdu. Skutečně to není agenda této vlády, stalo se to v roce 2009 a nelze pochybovat o tom, že stoprocentní odpovědnost nese ODS a předseda vlády ODS. Teď jde jen o to, zda se v ODS dohodnou, zda za tuto kauzu může ta údajně očištěná nebo neočištěná ODS, v tom prý kolegové úplně jasno nemají. Ale snad se nějak dohodnou.

* Ve čtvrtek vyšel průzkum popularity politiků a soudě podle výsledků mají lidé koaličních politiků nejspíš plné zuby. Čtete to stejně?

Žebříčkům popularity v minulosti vévodili třeba Stanislav Gross, Vítězslav Jandák, Jan Fischer a další velikáni naší politiky. Kdybych snad na takovémto žebříčku stoupal, vyděsil bych se, že dělám něco špatně.

Státní finanční politika nikdy nezajistí váš vlastní blahobyť, ten si zajistíte svým výkonem poctivě, že důsledek konsolidačních opatření vlády je snížení reálných příjmů veškeré populace